

רשק
שיעורים
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת בראשית כג תשרי תשע"א ♦ דף היומי בבלי: עבודה זרה מח ירושלמי: תרומות מו

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל

ברש"י: ראתה דבריו של נחש
והנאו לה והאמינתו.

אמונתה של חוה בדבריו של הנחש, שעל ידי האכילה מעץ הדעת אפשר להגיע לדרגה של יוצרי עולמות, טעונה הסבר. צריכה היתה לטפוח על פניו של הנחש ולטעון לו, אם כנים דבריך, הראה את כחך ביצירת עולמות, כי אתה הלא כבר אכלת מעץ הדעת.

אלא לפי שעדיין לא אכלה מעץ הדעת, לא נכנסה בה ערמומיות, ולא היתה יודעת לישא וליתן עם הנחש, ומתוך כך לחקור ולדקדק בדבריו ולעמוד על אמתתם.

כיוצא בזה יש ליישב פליאה אחרת, שיש להתפלא בה על אדם הראשון. כי במה שאמר 'האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל', פירשו חז"ל, שלימד סנגוריא על עצמו, כי חוה הכתה אותו במקל ('נתנה לי מן העץ'), ולכן הוכרח לאכול מעץ הדעת, היה זה לאחר שאכלה היא מן העץ, וכבר נפקחו עיניה לדעת טוב ורע. אדם, לעומתה, שבאותה עת עדיין לא בא אל פיו פריו של העץ, לא הגיע לשעת הכושר לדעת כיצד למחות ולעמוד בפניה.

עפ"י מושב זקנים

נושאי הדף בעלון

שעון של בית עבודה
זרה.....עבודה זרה מח

שתיית חלב מבהמה שאוכלת חמץ
בפסח.....עבודה זרה מט

בגד שנתפר ממחט שנעשתה
בשבת באיסור.....עבודה זרה מט

איסור עשיית מלאכה בחול המועד
כשאין בה טירחה.....עבודה זרה נג

איסור נתיצת בית הכנסת בדבר
שאינו מחובר.....עבודה זרה נא

נתיצת אבן מהכותל
המערבי.....עבודה זרה נב

קנין חצר באיסורים.....עבודה זרה נג

אם יש לחשוש בשנת השמיטה
על המעות שבשוק שהם
קדושים.....עבודה זרה נד

כפתור ופרח.....עמוד 5

שעון של בית עבודה זרה

במנחת יצחק (שו"ת ח"ד סי' פז) נשאל אם מותר לבן ישראל להסתכל על שעון הקבוע על כותל בית תיפלתם. והביא דברי מנחת אלעזר (שו"ת ח"ב סי' עג, הו"ד בשערים המצוינים בהלכה סי' קטז סק"ה) שדן בזה והעלה עפ"י הלכה להתיר להסתכל בשעון הנ"ל, שלא נקבע שם לשם נוי של ע"ז, אלא קבעוהו שם כיון שזה מקום גבוה, ויוכלו להסתכל עליו מכל המקומות מרחוק, אבל ראוי להחמיר בזה. עוד כתב ששעונים אלו הם רק נוי לתשמישי ע"ז, שכיון שאין הם עובדים את הבית עצמו על כן הבית אינו אלא תשמישי ע"ז, וכמבואר בסוגייתנו שבית שלא נעבד, אסור רק משום איסור תשמישים, וממילא הנוי שעושים להם, אינו חמור מתשמיש של תשמיש של ע"ז שלא נאסר. וכ"ש כשהנידון הוא בנוגע להנאת ראייה שהוא רק איסור בעלמא אף בנוי של ע"ז עצמה.

ועוד צירף טעם להקל בזה, ע"פ מה שכתב במהר"ח אור זרוע (שו"ת סי' עח) שבזמן הזה יש להקל בשעת הדחק בתשמישי ע"ז, כיון שאינם אסורים עד שיעבדו, וגויים שבזמן הזה אינם עובדי ע"ז, אלא מעשה אבותיהם בידיהם [ואף על פי שכתב בספר מנחת פתים (יו"ד סי' קלט) שהוא חידוש גדול, ומשמעות יתר הפוסקים לא נראה כן, ומ"מ הוא צירוף להקל].

ובתשובות והנהגות (שו"ת ח"ב סי' תיב) דן אם יש להחמיר בזה מדין 'רוצה בקיומו', שהרי רוצה בקיום הע"ז כדי שיוכל להמשיך ולראות את השעה, ובעבודה זרה של נכרי אף שאין מצוה לבער ע"ז שלו מ"מ יש איסור רוצה בקיומו, אך כתב ששמא אינו דומה, שכאן אין השעון קשור לע"ז אלא לבנין הע"ז, ואף אם יבוער הע"ז שהם הצלמים הבנין ישאר קיים והשעון יעמוד על מקומו, ואפשר שעל משמשי הע"ז אין איסור רוצה בקיומו. ולמעשה כתב שיש להתרחק ולא להסתכל בשעון, ואם ראה בלא מתכוין ויודע עכשיו השעה נכון לומר הפסוק 'שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא'.

ומעשה הובא בספר תורתך שעשועי (עמוד 212) בר' אהרן קוטלר זצ"ל ראש ישיבת ליקווד, שאחד הבחורים המעולים בישיבתו ניגש אליו וסיפר לו כי נתקף זו תקופה ארוכה בהרהורי כפירה נוראים וכעת הוא עומד להמיר את דתו להתנצר רח"ל, ראש הישיבה התחלחל ולא ידע את נפשו מרוב צער ודאגה וניסה לשוחח עמו רבות וגם שלח את המשגיח שינסה להשפיע עליו, ופעל ראש הישיבה בכל דרך אפשרית על מנת להניא את הבחור ממאוויו, אולם הדברים נפלו על אוזניים ערלות, ואותו 'עילוי' היה נחוש בדעתו ללכת לכנסיה ולהמיר את דתו.

החליט ראש הישיבה לפנות לאדמו"ר מקאפשטיניץ זצ"ל כדי להיוועץ עמו בנוגע לאותו בחור. תשובתו של הרבי היתה 'אני מציע שתבררו כיצד הוא מכוון את השעון שלו, ר' אהרן קוטלר לא הבין למה מתכוין האדמו"ר ומה שייך השעון להרהורי הכפירה של הנער, אך ידע הרב שאין האדמו"ר מדבר דברים של מה בכך, מיד בשובו לישיבה קרא אליו את הבחור ושאלו האם יש לו שעון, 'בודאי שיש לי', השיב הבחור. 'וכיצד הינך מכווננו' שאל הרב, והשיב התלמיד 'מצאתי דרך לכונן את שעוני באופן שיהא מדויק ביותר בכל בוקר בשעה שבע בדיוק מצלצל פעמון הכנסיה הנוצרית שממול חדרי, מיד בהישמע הצלצל המרעיש אני מכוון את שעוני, הזדעזע ראש הישיבה לנוכח תשובת תלמידו, והבין את דברי האדמו"ר, וגילה את הסיבה לשגעונו של הבחור. רכש ראש הישיבה עבור תלמידו במתנה שעון יקר מסוג חדש שלא יהיה צורך לכוונו ודאג אף להתנות עמו שמהיום והלאה אם ירצה לכוונו יעשה כן ע"י שעון הישיבה, ככלות הכל התיישב בדעתו אותו בחור ונשאר ללמוד בישיבה עד שלימים הפך לאחד מגדולי ישראל.

שתיית חלב מבהמה שאוכלת חמץ בפסח

בסוגייתנו נחלקו תנאים בזרעים שנזרעו תחת אשרה של עבודה זרה, שבימות החמה צל האילנות יפים לזרעים, ונמצא שהצל של האשרה שהוא גורם של איסור, והקרקע שהיא גורם של היתר, שניהם גורמים לירקות אלו לצמוח, ובכל 'זה וזה גורם' נחלקו אם הזרעים אסורים או מותרים.

וכן בפרה שנתפטמה בכרשיני עבודה זרה נחלקו התנאים, יש מתירים לשחטה מיד, ויש אוסרים עד שתירזה ותיכחש, ומחלוקתם היא בזה וזה גורם, שהרי הפרה היתה גדולה קודם לכן על ידי שאר אכילות, ולכן לדעת הסוברים זה וזה גורם מותר תישחט, ולדעת הסוברים אסור תיכחש. ולהלכה כתב הרמב"ם (ע"ז פ"ז ה"ד) שזה וזה גורם מותר, ותיאכל.

ודנו האחרונים בדין בהמה של גוי האוכלת חמץ בפסח אם מותר לשתות החלב שלה בפסח, יש אוסרים תוך מעת לעת משאכלה, מפני שחמץ בפסח אסור בהנאה, ואיסורו במשהו, וכל שאין לו ביטול זה וזה גורם אסור (ישועות יעקב או"ח סו"ס תמח).

אך באבני מילואים (שו"ת סי' ז) כתב להתיר מפני שכל גורם איסורו הוא מדרבנן, ובדרבנן אין חמץ במשהו, ולכן זה וזה גורם מותר בו. ובתורת חסד (שו"ת סי' כא) כתב להתיר, מפני שיש סוברים שחמץ במשהו אסור באכילה ולא בהנאה, ובאיסורי אכילה זה וזה גורם מותר.

ובמשנה ברורה (סי' תמח ס"ק לג) כתב 'לענין חלב של בהמה שאוכלת חמץ אפילו היא של נכרי נחלקו אחרונים בזה, ודעת הפרי מגדים להתיר החלב שחלבו אחר מעת לעת שאכלה חמץ, ויש מקילין אפילו בו ביום אם אוכלת שחרית וערבית מדברים המותרים'.

וכתב באגרות משה (שו"ת או"ח ח"א סי' קמז), שמ"מ אדם היודע על בהמת ישראל שאכלה חמץ בפסח, אף שמעיקר הדין מותר מ"מ בעל נפש יחמיר על עצמו, אבל בסתמא אין לחשוש שמא אכלה הבהמה חמץ, ומותר אף לבעל נפש. וכל זה בבהמת ישראל, אמנם בדברי יוסף (ח"ב השמטה לסימן ט"ט) כתב שראוי לכל בעל נפש להקפיד שלא לשתות חלב בהמה שאכלה חמץ לפי שהוא גורם טבע רע, ואפילו בבהמת גוי. וכ"כ בבית יצחק (שו"ת יו"ד ח"ב קונ"א סי' ז) שאין לסמוך לכתחילה להתיר לשתות החלב.

בגד שנתפר ממחט שנעשתה בשבת באיסור

בתורה לשמה (שו"ת סי' פב) נשאל בדבר העושה מלאכה בשבת שהדין הוא שהמלאכה אסורה לו לעולם, מה הדין אם עשה מחט או קדרה ושאר דברים שהם מכשירים שעושים בהם המלאכה, ואין הנאה מגופן כמו תבשיל שאוכלו ואריגת בגד שלובשו, אם מותר להנות בהם לתפור באותה מחט ולבשל באותה קדרה ואם תפר ובישל לא יאסר, או שמא גם זה אסור ולא חילקו בדבר.

והשיב, שכל דבר שאסרו חכמים להנות ממנו, הרי הוא אסור בכל האופנים, ואין הבדל בין אם הוא מכשירי הנאה ובין אם הוא עיקר הנאה. והוכיח כן מהמבואר במשנתנו, שאם נטל מהע"ז כרכור אסור בהנאה, ואם ארג בו את הבגד אסור בהנאה. נמצא שכל שהוא אסור בהנאה בכל האופנים הוא אסור.

יום ראשון כה תשרי

עבודה זרה נ

איסור עשיית מלאכה בחול המועד כשאין בה טירחה

בסוגייתנו אמרו על מלאכת חול המועד, שאפילו טירחא גם כן אסורה, ואינה כשביעית שלא נאסרו בה אלא מלאכות. והנה בגדר מלאכות האסורות בחול המועד, דנו הראשונים והפוסקים אם אסרו ל"ט מלאכות כדרך שאסרו בשבת אלא שהתירו המלאכות שהיה צורך להתיר, או שמא לא נאסרו אלא מלאכות שיש בהן טורח.

רש"י (מו"ק ב: ד"ה בשלמא) כתב בביאור דברי הגמרא שבסוגייתנו שהובאו גם שם, שלא אסרה התורה במועד בשום מלאכה אלא משום טירחא. אך מדברי **התוס'** (מו"ק יב: ד"ה מכניס) נראה שהאיסור הוא בכל דבר שהוא בגדר מלאכה.

ו**כתב בחוט שני** (חווה"מ עמ' קעה), שנראה אף בדעת רש"י שיסוד איסורם של איסורי חול המועד הוא משום מלאכה, שהרי למדום או הסמיכום על הכתוב (ויקרא כג ז) 'כל מלאכת עבודה לא תעשו', לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכות (חגיגה יח.), אך כיון שהכתוב מסרו לחכמים שיקבעו איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת, סתם מלאכה היא מלאכת ל"ט מלאכות שנאסרו בשבת ויו"ט, וחכמים הגבילו ומיעטו את מלאכות חול המועד למלאכות שיש בהם טירחא, אבל לא שסיבת האיסור היא משום שיש טירחא במלאכות אלו.

ומטעם זה פסק **בשו"ע** (או"ח סי' תקמ"ב) שמותר ליטול גבשושית בבית אע"פ שזוהי תולדת בונה, וטעם ההיתר הוא משום שאין בה טורח. ומשמע שפעולה שאין בה שום טירחא לא נאסרה, אף על פי שהיא מכלל ל"ט אבות מלאכה.

ואולם **בשלחן עצי שטים** (הו"ד באשל אברהם בוטשאטש סי' תקמ) ו**במשנ"ב** (סי' תקמ"ט) מבואר שהדבר מותר רק לצורך המועד, ומבואר שאף דברים שהתירו משום שאין בהם טורח אינם היתר גמור, אלא הם היתרים שהתירו חכמים לפי מה שהיה נראה בעיניהם, ופעמים שצירפו לתנאי ההיתר עוד תנאים.

וע"ע **בחוט שני** (שם) שהביא עוד דוגמאות לאיסורים שאין בהם טירחא ומכל מקום לא הותרו אלא בצירוף עוד תנאי היתר.

ועל פי זה כתב **בחוט שני** (שם בסוף הסעיף עמ' קעו), שעדיף להשתמש בנייר טואלט חתוך ולא לחתוך נייר בחווה"מ, כיון שאין צורך בחיתוך זה [והפוסקים דנו בזה עוד מצד מלאכה שאפשר לעשותה בערב המועד שאסור לעשותה במועד].

ובשמירת שבת כהלכתה (פס"ו ס"ק עח) הביא בשם **הגרש"ז אויערבאך** ששמע מהגר"ד בהר"ן שהוא עצמו הכין הנייר לפני המועד, וביאר בדעתו שהוא משום שלכתחילה צריך להכין לפני יו"ט, ומכל מקום כתב שמסתבר שלא החמיר אלא בזמנו שהיו ניירות כאלה שהיו צריכים לחתוך אותם מגליון גדול והוא חותך קצת לפי מידה, אבל בניירות שלנו שנקל לתלשם יודה שאין מקום להחמיר להכין אותם קודם המועד], וכן יש להמנע מלכבות גפרור דולק אם יכול רק להשליכו שיכבה מאליו, וכן יש להמנע מלשוחח בטלפון בעניינים שאינם מצורך המועד, וכן כל כיוצא בזה.

יום שני כו תשרי

עבודה זרה נא

איסור נתיצת בית הכנסת בדבר שאינו מחובר

כתב **הרמ"א** (או"ח סי' קנב ס"א), שאסור לסתור כל דבר מבית הכנסת, אלא אם כן עושה על מנת לבנות. וכתבו **במג"א** (סק"ו) ו**במשנ"ב** (ס"ק יא), שטעם האיסור הוא משום שהוא כנותץ אבן מן ההיכל של בית המקדש, שאסור משום שנאמר (דברים יב ג-ד) 'ונתצתם את מזבחתם' וגו' 'לא תעשון כן לה' אלהיכם', ובית הכנסת ובית המדרש ג"כ נקראים מקדש מעט.

והביאו בשם **מהר"ם פאדוה** (שו"ת, סי' סה) שהאיסור הוא דוקא לנתוץ ולשבר כלי קודש או לעקור דבר מחובר, שהוא דומה לנתיצת אבן מהמזבח, אבל לפנות כלי הקודש והספסלים וכדומה מביהכ"נ אינו בכלל האיסור, אלא שאין זה כבוד לביהכ"נ.

ובביאור דעת **מהר"ם פאדוה כתב בריב"א** (שו"ת, או"ח סי' ל), שהלאו ד'לא תעשון כן' אינו אלא רק על הנזכר בפסוק הזה שאנחנו מצווים לעשות לע"ז, והם נתיצת המזבח ושריפת עצי האשירה וגידוע פסיליהם ואיבוד שם ע"ז, אבל מה שאינו מוזכר בפסוק הזה לעשות לע"ז אין אזהרה לעושה כן בקדשי שמים, ואין כל מאבד קדשי שמים בכלל האיסור, ולכן הוצרכו פסוקים מיוחדים ללמד על איסור הטלת מום בקדשים ועל איסור קריעת המעיל.

וכיון שלא נאסר אלא מה שנאמר בכתוב, ובכתוב נאמרה נתיצה לענין המזבחות, ונתיצה אינה שייכת כי אם בבנין ולא בתלוש, לכן כתב מהר"ם פדואה ששייבור כלים המקודשים אינו נכלל בלאו זה.

והקשה ריב"א מהמבואר בסוגייתנו, שדרשו כתוב זה שנאמר בו לעיל (פסוק ב) 'אבד תאבדון את כל המקומות' לענין שצריך לאבד את הכלים שנשתמשו בהן לע"ז, וא"כ הפסוק 'לא תעשון כן' מדבר גם על איבוד הכלים שנשתמשו בהם לשמים, ולמה לא למד מהר"ם פדואה מכאן לאסור את איבוד כלי הקדוש.

ו**כתב שאפשר** שהוא סובר שגם לדעה זו אינו חייב אלא אם מאבדו לגמרי, שכן המצוה בע"ז שכלי תשמישן יושלכו לים המלח או ישרפו, אבל בשבירה בלבד שאין מקיימים המצוה באיבוד ע"ז, אין איסור בכלי הקודש.

אך **בביאור הלכה** (שם ד"ה ואסור) כתב שלא עלה על דעת מהר"ם פדואה מעולם לומר שהאיסור הוא דוקא בדבר המחובר ממש, שא"כ לפ"ז המשבר כלי שרת במקדש דרך השחתה לא יעבור בלאו זה, וזה ודאי אינו, וגם מפשטות הכתוב שנאמר 'אבד תאבדון את כל המקומות' וגו' 'את אלהיהם על ההרים', וזה מיירי בתלוש כמבואר לעיל (מה.), וגם הכתוב 'ופסילי אלהיהם תגדעון' מדבר בתלושים, וע"ז מסיים 'לא תעשון כן לה' אלהיכם', ומוכח שכל דבר קדושה בין מטלטל בין מחובר אסור להשחיתו.

אלא כוונת מהר"ם פדואה היא על מה ששאלו ממנו על ענין פינוי הספסלים והכלים מביהכ"נ אם הוא בכלל נתיצת דבר מביהכ"נ, וע"ז השיב שנתיצה היא דוקא בדבר מחובר, וכוונתו היא שכיון שהכלים אינם מחוברים לביהכ"נ אלא הם דבר בפני עצמו, ובסילוקן אין נשחיתים כותלי ביהכ"נ וגם להם בעצמם אין נעשה שום קלקול, לא שייך בזה שם נתיצה.

נתיצת אבן מהכותל המערבי

בספרי (ראה פס"א) דרשו על הפסוק (דברים יב ד) 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', מכאן אזהרה לנותץ אבן ממזבח ומקדש ועזרה. **ובבית יוסף** (יו"ד סי' רעו ד"ה יש בו) כתב בשם הר"י אסקנדרני, שהנותץ אבן מהמזבח אינו חייב אלא בעושה דרך השחתה, אבל אם נפגמה שצריך לתקן אחרת במקומה מותר, שכן מצינו בני חשמונאי שנתצו מזבח שבנה עזרא מפני שטימאוהו יוונים. וצידד לומר שהוא הדין לכל מחיקת השם, שאף שם אין האיסור אלא אם כן עושה בדרך השחתה, ודחה סברא זו וכתב שרק במזבח מותר לנתוץ אבנים ממנו לצורך תיקון, מפני שא"א לנו בלא מזבח, וגם א"א לנו לבנות מזבח במקום אחר במקדש, שמקום המזבח מכוון ביותר. ולכן אם צריך לתקנו חייבים בהכרח לנתוץ את הישן. ונתיצה ומחיקת השם וכיוצא בזה מותרות רק כשהם לצורך תיקון וגם אי אפשר באופן אחר, אבל כשאפשר באופן אחר אסור לנתוץ ולמחוק השם וכיוצא בזה אפילו לצורך תיקון.

אך **בחתם סופר** (שו"ת, יו"ד סי' רסד ד"ה ואמרת) הקשה עליו ממה שאמרו בסוגייתנו שאחר ששקצו אנשי יון את המזבח היה חולץ גמור, ולמדו כן מהפסוק (יחזקאל ז כב) 'ובאו בה פריצים וחללוהו', והיינו שמכיון שבאו בה פריצים נתחללה, וכמו שפירש המפרש (ד"ה דכתיב) שמכיון שנכנסו נכרים להיכל יצאו כליו לחולץ. וא"כ לא היה בו משום איסור נתיצה. וכן צריכים לומר במ"ש רש"י במגילה (כט. ד"ה דשף), על בית הכנסת שהיה בבבל שבנאוהו יכניה וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהם בגלותם, לקיים מה שנאמר (תהלים קב טו) 'כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו', וקשה מי התיר להוריד מקדושת בית המקדש לבית הכנסת, ועל כרחך צריך לומר שכיון שבאו בו פריצים נתחלל [אמנם באגרות משה (שו"ת, יו"ד ח"ד סי' סג) כתב שלא הביאו מאבני בית המקדש, אלא מאבני ארץ ישראל. וכ"כ בבית אב (שו"ת, קמא סי' כב אות ד) ובאפריון דוד (שו"ת, סי' ב) ובמחנה חיים (שו"ת, קמא סי' כה), שהאבנים היו מאבני ירושלים].

וכתב **החת"ס** שאיסור הנתיצה הוא לאו דוקא באבני מזבח, אלא בכל דבר המקודש, כמבואר בגמרא (מכות כב). שהשורף עצי הקדש לוקה גם כן משום 'לא תעשון כן', וכן הדין בחומת ירושלים ומגדלותיה שנבנו משירי הלשכה כמבואר בשקלים (פ"ד מ"ב) וא"כ יש בהם קדושה, הפורץ מהם דבר עובר על לאו זה. ולפי זה יכל הר"י אסקנדרני להוכיח היתר הנתיצה כשאינה בדרך השחתה ממה שמצינו בנחמיה (ביג) שהיה שובר בשערי ירושלים הנשארים מבית ראשון על מנת לבנות חדשים, והרי מבואר לכאורה היתר נתיצה ע"מ לתקן. וראה זו אין לדחות כמו שדחה הר"י אסקנדרני את הראיה מנתיצת המזבח בימי היוונים, משום ששם לא היה אפשר באופן אחר, שהרי אפשר היה לנחמיה באופן אחר, ולא היה צריך לנתוץ בשערים אלא יכל להגדיל את החומה. אך בדחיה שדחה **החתם סופר** נדחית גם ראייה זו, שכיון שבאו פריצים בחורבן בית ראשון נתחללה כל העיר והותר לנתוץ את חומותיה.

והנה לדברי **החתם סופר** נמצא, שבזמן הזה אין איסור לא תעשון כן' בנותץ אבן מהכותל המערבי, כיון שבאו פריצים וחללוהו, ואין בו קדושה. אמנם אף על פי שאין שייך איסור זה, מכל מקום יש איסורים אחרים בדבר, כמו שהאריכו האחרונים, כמו שיבואר בסמוך.

קנין חצר באיסורים

ברשב"א (שו"ת, ח"א סי' קעח) נשאל בדין מה שהיה מצוי בזמנו, שהגויים היו שולחים לידידיהם היהודים חמץ באחרון של פסח, והיו מניחים את החמץ בחצרם של היהודים, ודן אם היהודים זוכים בחמץ זה ועוברים עליו בכל יראה ובל ימצא, או לא. וכתב שבסתמא אנו אומרים שהישראל אינו רוצה לזכות בחמץ כדי שלא לעבור באיסור. אבל אם רוצה לזכות בחמץ הרי הוא זוכה בו, אף על פי שהוא אסור בהנאה, והחמץ נאסר בהנאה לעולם ועובר בו כחמצו. וכענין שאמרו בעבודה זרה שאף על פי שאסורה בהנאה ואי אפשר לו לזכות בה, מכל מקום כל שדעתו לזכות בה דינה כעבודה זרה של ישראל שאין מועיל לה ביטול, אלא אם כן בטלה גוי לפני שהגביהה ישראל לזכות בה.

ופסק **בשו"ע** (או"ח סי' תמח ס"ב), שאם גוי מביא לישראל דורון חמץ ביום אחרון של פסח, לא יקבלנו הישראל וגם לא יהא ניכר מתוך מעשיו שחפץ בו, וטוב שיאמר שאינו רוצה שיקנה לו רשותו. ומבואר בביאור **הגר"א** (שם) שדין זה הוא גם בשאר איסורים.

וכן כתב גם בתורת חיים בסוגייתנו (ד"ה דאמר), שחצירו של אדם קונה לו את כל האיסורים אם רוצה לקנותם, ורק בסתמא אנו אומרים שאין הוא רוצה באיסורים. וביאר בזה מה שאמרו בסוגייתנו שעצי אשירה שהיו בארץ ישראל לפני שניתנה ע"י הקב"ה לאברהם יצחק ויעקב, לא היו צריכים להיאסר כעבודה זרה של ישראל כשנכנסו ישראל לארץ, אלא היה מועיל להם ביטול בלבד [לולא שעבדו ישראל לעגל ועי"ז גילו דעתם שנח להם בע"ז, והיתה ע"ז של הגויים בשליחותם]. וקשה שהרי כיון שזכו אברהם יצחק ויעקב בארץ זכו בכל אשר בה, וגם בעצי אשרה שבה, ואם כן יש לאשרות דין עבודה זרה של ישראל שאין מועיל לה ביטול. ותירץ בתורת חיים שאין חצירו של אדם זוכה לו איסורים שלא מדעתו, שאין נח לו לקנות אותם, ולכן לא זכו ישראל בעצי אשרה שבארצם, והועיל להם ביטול בעלמא [ובמה שכתב שקנין חצר מועיל גם לאשירה, אף על פי שהיא מחוברת לקרקע, ראה מה שכתב באור שמח (גירושין פ"א ה"ו)].

והנה דעת רוב הראשונים והפוסקים היא שקנין חצר מועיל גם באיסורים, אלא שבסתמא אנו אומרים שאין אדם רוצה לזכות באיסורים, כמו שנתבאר. אמנם **במחנה אפרים** (קנין חצר סי' ד) חידש בדעת **הריטב"א**, שאפילו מדעתו ורצונו אין חצירו קונה לו, שלענין גניבה בלבד ריבתה תורה שיתחייב הגנב כפל על ידי חצירו, אבל בשאר איסורים אינה זוכה לו, שקנין החצר משום שליחות הוא, ואין שליח לדבר עבירה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

עבודה זרה נד

אם יש לחשוש בשנת השמיטה על המעות שבשוק שהם קדושים

בסוגייתנו מבואר שדין פירות שביעית הוא שאם קנו אותם בדמים נתפסו הדמים בקדושת שביעית והפרי עצמו נשאר אסור, אך דווקא הפרי הראשון נשאר אסור גם אחר שדמיו קדשו מה שאין כן חליפי הפרי, וכגון אם לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו יש להם קדושת שביעית והם מתבערין בשביעית, לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים, לקח בדגים יין יצאו דגים ונכנסו יין, לקח ביין שמן יצא יין ונכנס שמן, הא כיצד אחרון אחרון נכנס בשביעית ופרי עצמו אסור. וכתב **במנחת יצחק** (שו"ת, ח"ו סי' קכט) שפשוט שדין זה שדמי הפרי נאסרים אף שהפרי הראשון עצמו נשאר בקדושתו, אינו מדובר רק אם מכרו את הפרי הראשון פעם אחת, אלא גם אם מי שקנה אותו יחזור וימכרו לאדם אחר יקדשו דמי המקח הללו, וכן אם הקונה אותו יחזור וימכרו לאדם שלישי יקדשו גם דמים אלו, שכיון שהפרי נשאר בקדושתו הראשונה הרי הוא תופס את דמיו ומחיל עליהם קדושת שביעית גם אם ימכרו אותו הרבה פעמים. ובאופן זה נמצא שפרי אחד יכול להחיל קדושת שביעית על הרבה מעות, פי כמה וכמה משויו. מה שאין כן בהקדש שאינו נשאר בקדושתו אחרי שפדו אותו, ואם פודים אותו עוברת הקדושה למעות הפדיון והוא עצמו יוצא לחולין, שנמצא אם כך שאינו יכול להחיל קדושה על מעות אלא כפי שויו שלו ולא יותר.

ולפי זה דן **במנחת יצחק** שלכאורה יש מקום להצריך להתנהג בקדושת שביעית בכל המעות המסתובבים בשווקים בשנת השמיטה, שהרי אדם המגדל בשדהו תבואה שיש עליה קדושת שביעית, ובא למוכרה לסיטונאי, הרי הוא מקבל מהסיטונאי דמים כשויות תבואה זו, וקדושת שביעית חלה על המעות שקיבל כמבואר בסוגייתנו. וכשהולך בעל השדה ומפקיד את המעות שקיבל בבנק, הרי יש בבנק מעות כשיעור שויות התבואה שיש עליהם קדושת שביעית. ואחר כך כשהולך הסיטונאי ומוכר את התבואה לבית החרושת, הרי הוא מקבל תמורתה מעות כשויותה וחלה עליהם קדושת שביעית, וגם הוא מפקידם בבנק ונמצאו עוד מעות בבנק שיש עליהם קדושת שביעית. ואחר כך מוכר בית החרושת לקמח את הקמח שעשו שם מהתבואה למאפיות, והם מקבלים תמורת הקמח מעות שנעשים גם הם קדושים בקדושת שביעית, והם מפקידים את המעות בבנק ונמצאו עוד מעות שיש עליהם קדושת שביעית בבנק. וכן הלאה על זה הדרך, באופן שכל פירות שיש עליהם קדושת שביעית מביאים לידי כך שיהיו מעות רבים בבנק שיש עליהם קדושת שביעית, פי כמה וכמה משויות פירות השביעית עצמם. ואם כך נמצא שמעות רבים מאוד בבנק יש עליהם קדושת שביעית, וכשבא אדם למשוך ממון מהבנק צריך הוא לחשוש שמא קיבל מעות שיש עליהם קדושת שביעית, ואם כן לכאורה צריך לנהוג בהם דיני קדושה. ויתכן שאף רוב המעות שבשוק יש עליהם קדושת שביעית וצריך לילך בספק זה אחר הרוב ולנהוג בכל המעות דיני קדושה.

אך שוב כתב **במנחת יצחק** להקל בזה, כיון שבזמנינו מי שלוקח סחורה ובפרט בין הסוחרים הגדולים רובם קונים באשראי ואינם משלמים במעות מיד אלא אחר כמה חדשים, ואם כן יש מהפוסקים הסוברים שבוז לא נתפסו המעות בקדושת שביעית (ראה תוס' סב: ד"ה יאות בשם רבינו אלחנן).

אמנות קודש

מנהלי ישראל ע"פ סדר התקני ע"פ

ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא

כתיב (שמות ל"ג) 'זה יתנו' איתא בירושלמי (שקלים פ"א ה"ד) כמין מטבע של אש הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו, ויש לפרש על פי דאיתא בגמרא איזה בנן של קדושים דלא ידע בצורתא דמטבע, ומקשה התוספות (פסחים קד. ד"ה דלא) למה נקרא בנן של קדושים ומאי ראיא הוא על אבותיו אשר היו קדושים ומתרצין מאחר דלא ידע כו' מסתמא גם אבותיו היו קדושים ע"ש. יש לומר כוונת דבריהם דהנה הצדיק הגמור בוודאי גם בגלגול ראשון היה צדיק גמור, והגלגול ראשון נקרא אב לגלגול שני שנתגלגל עתה. וזהו כוונת התוספות מאחר שלא יודע עתה בצורה כלל גם אבותיו הוא הגלגול הראשון גם כן היה צדיק, והטעם כי הצורה של המטבע הוא מכבה אור נשמת האדם, כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו, לזה אמר השם הטוב כזה יתנו דהיינו שיתנהגו עם כספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד דאש שורף ואש מחמם, דהיינו אם ח"ו מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו, ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וגמילות חסדים, אזי המצוה הזאת מגעת עד כסא הכבוד ומחמתו מגיע לעונג רב בזה ובבא.

(נועם אלימלך, כי תשא)

כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה וכו' ובמקום תלמידי חכמים כאילו נטעו אצל המזבח

ונראה הא דמדמה הכתוב דיין שאינו הגון לנוטע אשרה, כי אמרו חז"ל (סנהדרין ה.) כי המשפט לאלקים שמטריח לבוראו להוציא מזה וליטן לזה, וכן הוא בנוטע לשם אשרה שמטריח את בוראו לגדל אשרה, כענין שאמרו (עבודה זרה נד:) שמטריחים את בוראם לצור צורת ממזרים, כי גדול נטוע האסורים הוא טורח עליו, ומ"ש אצל המזבח מפני שמקום ישיבת בית דין הוא מקום ישיבת השכינה, ובגמרא אמרו במקום שיש תלמידי חכמים נראה דבתחלה מיירי במקום שאין תלמיד חכם גמור, ומצוה להושיב דיינים הגונים שביניהם שיודעים לדון, ואמר ובמקום שתלמידי חכמים דהיינו אפילו הגונים, במקום שיש תלמידי חכמים אין להניח תלמידי חכמים ולעשות דיינים אחרים, ונראה לפי משמעות רש"י היינו אשרה עבודה זרה וחייב עליה משעת נטיעה בכל מקום, ואחר כך אמר והדר כתיב כל עץ אצל מזבח, היינו שלא לנטוע שום עץ אצל מזבח, והדמיון לזה אפילו במקום שאין תלמידי חכמים לא ימנה דיין שאינו הגון שדומה לאשרה, שאסור בכל מקום, ומקום שיש תלמידי חכמים ומושיב אחרים אפילו הגונים הוא דומה לנטוע כל עץ אצל המזבח.

(פנים יפות, שופטים)

בקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם משום כספא ודהבא של ירושלים וכו' עד שמצאו מקרא ובאו פריצים וכו'

ופירש רש"י כיון שנכנסו אובים להיכל יצאו כליו לחולין. וזה שקונן 'איכה יועם זהב' (איכה ד א) שהוכה כי אבד קדושתו כמו שדרכי ציון אבילות על העדר קדושה, 'ישנא הכתם הטוב', כי נעשו בו שינוי רשות וזכו בהם מהפקיירא, ולזה כשהוסר קדושתו, 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' שאין לחוש שימעלו בהקדש כי חוללה קדושתו, אף אם יהנו מהם אין בהם מעילה, ונגד השונאים אמר כן, איך ביזה האויב את ההקדש לשופכן בחוץ, כי ראוי לגנוזן מפני עוצם קדושתו.

(מלא העומר, איכה)

שיר חֲדָשׁ אַשְׁמֵרָה לְךָ

מקראות גדולות המבואר בראשית א'

מלאכה שזורה בחכמה, ביאורים נפלאים לצד דיוק נוסחאות, כונסו אלי יצירת הפלאים, הניצבת בגאון בראש הכתר של טרקליני התורה, שיר חֲדָשׁ אַשְׁמֵרָה לְךָ.

חומש עם פירוש הרמב"ן המבואר בראשית א'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש הרמב"ן מונה ומדוייק בדקדוק רב ע"פ כת"י ודפו"ר ברוב פאר והדר.
- ביאור הרמב"ן - מבאר דבריו הדק היטב, עוד לא היה כבושם הזה.
- מקורות ועיונים - לקט נרחב ממאמרי חז"ל והשלמת העניינים הנידונים בדברי הרמב"ן.
- ספר הגימטריאות לרמב"ן - י"ל לראשונה מתוך כת"י אשר היו גנוזים מאות שנים.

חומש אור החיים המבואר בראשית ב'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש 'אור החיים' מונה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר.
- ביאור 'מאורי אור' - על האוה"ח הק' בדרך הפשט.
- ילקוט מאורי החיים - לקט נרחב ממקורות מאמרי חז"ל ומובאות מספה"ק על אור החיים.
- מהדורה מנוקדת, מפוארת ומאירת עינים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה